

Plan van Aanpak Placemaking

Inleiding

De identiteit van het beurskwartier en het Lombokplein zijn besproken met de stad. Van bewoners en bedrijven tot en met de raad. De concept structuurvisie laat als resultaat een beeld zien van een centrum stedelijk, gemengd gebied met de menselijke beleving als centraal uitgangspunt.

De gemeente heeft hiervoor de Stad op Ooghoogte strategie gevormd als onderdeel van de plannen die nu worden gemaakt. Die ooghoogte-strategie moet nu in de komende periode handen en voeten krijgen. Dit betekent: kaders voor plinten, strategie voor plinten, aanpak voor plekken (placemaking) en coalitievorming voor stapsgewijze uitvoering (place management). De belangrijkste ruimtelijke randvoorwaarden voor de plinten in het gebied (aantal functies, en waar; architectonische detaillering van de plint; verplichting tot deelname van een organisatie die gezamenlijk verantwoordelijk is voor plinten; lage huurprijs voor plinten) zijn reeds onderdeel van de structuurvisie.

De start van het bouwen aan het beurskwartier start officieel met een eerste paal in, op z'n vroegst 2023, na de overdracht van de grond van de jaarbeurs aan de gemeente. Voor het Lombokplein starten de werkzaamheden zelfs al eerder.

In de praktijk start het bouwen aan het nieuwe centrum nu: door na te denken over sfeer, gebouwen, en functies die in het gebied zullen komen gaat het nieuwe centrum al eerder leven. Op straat kan deze levendigheid ook al eerder dan de werkzaamheden starten, en op vele verschillende manieren, vorm krijgen: via placemaking.

Wat is placemaking?

De gemeente wil graag van het Nieuwe Centrum alvast een "plek" maken. Niet een fysieke plaats waar men 'doorheen moet' op weg naar het station of een parkeerplaats. Het moet juist een plaats worden waar mensen gebruik van maken, waar ze graag zijn, waar ze het gebied kunnen beleven, zich (samen) kunnen gaan identificeren met het nieuwe, nog te maken gebied. Al dan niet in een vorm die in de definitieve inrichting ook een plek zal krijgen. We noemen dit proces "placemaking".

Placemaking speelt zowel een rol in de tijdelijke situatie in aanloop naar en tijdens de realisatie, als in de definitieve situatie. Ook dan is het van belang dat het gebied een "plek" is en blijft waar mensen graag zijn.

Coalities

Er is pas echt sprake van placemaking als aanwezige partijen in het gebied zoals bewoners en bedrijven zich verbonden voelen met het gebied. En met elkaar als medegebruikers van de gezamenlijke openbare ruimte. Het belang van het gevoel van eigenaarschap over die ruimte en het bijbehorende gevoel van verantwoordelijkheid daarover wordt ook in de stadsgesprekken als zeer belangrijk benoemd.

De partijen in een gebied kunnen tot elkaar komen door zich te verenigen in 'coalities'. Die coalities kunnen zich gaan bezighouden met de (tijdelijke) 'programmering' van het gebied. Die programmering kan bestaan uit verschillende soorten initiatieven en te zien en beleven zijn op verschillende locaties in het gebied.

Aanpak placemaking Gemeente Utrecht

De gemeente spant zich in om dergelijke coalities zich te laten vormen en wil de daaruit voortkomende initiatieven graag faciliteren.

Om dit voor elkaar te krijgen voert de gemeente begin 2017 een reeks gesprekken met partijen in het gebied om hen aan te zetten tot het vormen van coalities. Utrecht heeft de luxe dat er in het gebied al verschillende samenwerkingsverbanden actief zijn die aanknopingspunt kunnen zijn voor de coalities. Bij het opzetten van placemakingcoalities wordt ook de expertise en ervaring van STIPO ingezet (bekend van de presentatie aan de raad over Stad op Ooghoogte en placemaking dd 20 mei 2015).

De betrokkenheid bij en verantwoordelijkheid voor een gebied wordt het meest beleefd en gevoeld als het vlak voor de deur ligt. Het lijkt dan ook logisch om tot minimaal twee coalities te komen: een voor het Lombokplein en een voor het Beurskwartier. De gemeente wil zich echter zo min

mogelijk sturend opstellen, maar juist stimulerend, omdat de kracht van de coalities zit in het eigenaarschap.

Placemaking activiteiten

De inzet van de gemeente bestaat naast het doen ontstaan van de coalities uit het stimuleren van de coalities om tot een programma van activiteiten te komen, het meedenken over hoe de activiteiten betaald kunnen worden en tot het vergunnen van de activiteiten.

Middels een "placemaking game" komen partijen tot een eerste aanzet van een programma dat zij vervolgens zelf kunnen uitwerken tot concrete keuzes voor activiteiten. De bedoeling is dat zij dit proces zelfstandig kunnen herhalen in de komende jaren.

In de aanloop naar het (zelfstandig) functioneren van de coalities stelt de gemeente voor om een paar tijdelijke maatregelen bij Lombokplein en eventueel een paar kleine initiatieven al direct te honoreren in het kader van tijdelijke maatregelen Westplein. Daarvoor is door de raad een (niet gedefinieerd) deel van het placemakingsbudget gereserveerd.

Financiën

De raad heeft voor 2017 en 2018 2 miljoen euro beschikbaar gesteld voor placemaking en tijdelijke maatregelen Westplein .

Een aanvankelijke zoektocht om gemeentelijk geld via subsidies beschikbaar te stellen aan bij de gemeente ingediende initiatieven (vergelijkbaar met initiatievenfonds) lijkt strijdig met de kracht van coalities. De gemeente is dan immers toetsers van de plannen, verdeelt al dan niet evenredig, benoemt deadlines voor inleveren van ideeën, stelt kaders, etcetera. Kortom, niet de partijen in het gebied, maar de gemeente zelf stelt zich dan op als eigenaar van het gebied.

Krachtiger lijkt het om de coalities vrij en in onderling debat te laten beschikken over geld: de coalities zorgen zelf via placemanagement voor de programmering van het gebied, nu en op de lange termijn. Voorstel is dan ook om de komende maanden daarover een zo beperkt mogelijke set regels samen te stellen (bijvoorbeeld over draagvlak binnen de coalitie). Hiervan zijn via STIPO en de recente gemeentelijke ervaringen met het Maximapark goede voorbeelden te vinden. Daarnaast zal via de gesprekken met potentiële coalitiepartners verkend worden om hoeveel coalities het gaat en kan de gemeente een verdeling van geld daarover voorstellen.

Ervaringen met vergelijkbare projecten laten zien dat de beste resultaten worden bereikt als partijen langdurig zijn verbonden en geldstromen worden gecombineerd en revolverend zijn. We gaan onderzoeken of er een koppeling met vastgoedeigenaren te maken is via bijvoorbeeld het ondernemersfonds, maar zullen tijdens de gesprekken hierover ook ideeën ophalen bij de partijen zelf.

Vergunningverlening

De Gemeente Utrecht is betrokken als vastgoedeigenaar (Stadskantoor), als aanjager van de planvorming en placemaking (Stadslab) maar zal ook als overheid vergunningen toetsen voor initiatieven die als placemaking worden bedacht door de coalities. De gemeente gaat onderzoeken hoe de vergunningverlening in het plangebied zo soepel mogelijk kan verlopen. Bijvoorbeeld door een team van vergunningverleners te betrekken bij het gebied en door de regels rond de vergunningen vooraf al kenbaar te maken bij de coalities zodat de ingediende plannen niet onverwacht worden afgewezen.